

LANGS DE TWISKE.

Op de laatste vergadering van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten wees Dr. Jac. P. Thijsse er de Amsterdamsche natuurliefhebbers nog eens nadrukkelijk op, welk een prachtig gebied zij ten Noorden van het IJ in het kostelijke Waterland bezitten. Niet alleen in de streek langs den dijk, thans zoetwaterdijk, van het IJselmeer met de verschillende doorbraakplassen, of de omgeving van de dorpjes als Ransdorp of Zuiderwoude, maar vooral ook in de lage landen bij Oostzaan en Landsmeer.

Wie echter door deze laatste dorpen komt, krijgt beslist niet de indruk, dat er in

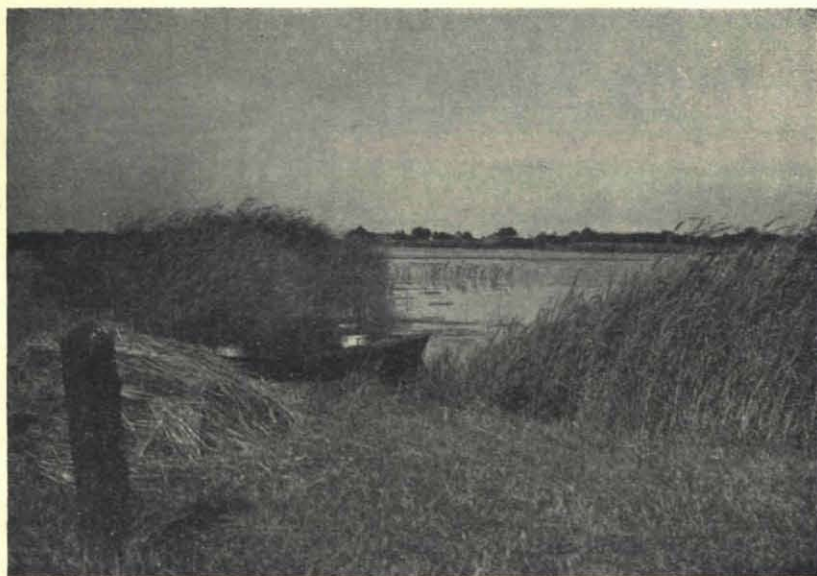

Foto J. E. Stuiters.

Fig. 1. Bij den overtoom in den Luien Dijk. Gezicht op Landsmeer.

de onmiddellijke nabijheid nog veel natuurschoon zou zijn te vinden. Hij ziet slechts smalle, vuile slootjes en in de lucht is iets van mest en eendenhokken. Alleen overvliegende kieviten en grutto's, de heldere roep van een tureluur of de prachtige witte verschijning van een lepelaar doen beseffen, dat er toch wel meer is, dan men zoo op het eerste gezicht zou vermoeden.

Steekt men, het Oostzanergat en Tuindorp Oostzaan, achter zich latende, de lange dorpsstraat van Oostzaan in, dan ziet men al spoedig aan zijn linkerhand de lage weilanden van het Oostzijder Veld, die zoo'n buitengewoon rijk vogelgebied vormen. In het begin wordt het Veld begrensd door den Noorder-IJdijk, aanvankelijk evenwijdig loopend met Oostzaan; voorbij het Weerpad echter vormt de huizen- en fabriekenrij van Zaandam en Koog de westelijke grens. Aan den rechterkant bespeurt men tusschen de huizen van Oostzaan door, die van Landsmeer vlakbij. De beide

LANGS DE TWISKE ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ 205

dorpen lopen ten opzichte van elkaar in een V-vorm. Aan den Oostzanerdijk komen ze, slechts door weinig land gescheiden bij elkaar. Hier aan dezen dijk begint ook de Twiske, die het gebied tusschen de dorpen in twee stukken verdeelt. Ze is hier nog niet veel meer dan een vrij breede sloot. Verderop wordt dit anders, maar daarover later.

Wil men met dit gebied langs de Twiske, dat gewoonlijk de „Veenbraak” of het „Veen” genoemd wordt, nader kennis maken; het is uit een oogpunt van landschappelijk schoon mooier dan het Oostzijder Veld, dan bestaan hiervoor twee mogelijkheden. Of men wandelt den Luien Dijk af, een kade, die zoo ongeveer de grens vormt tusschen Oostzaan en Landsmeer en langs aardige rietmoerassen voert, of men huurt

Foto J. E. Sluifers.

Fig. 2. Dodaars op zijn modderbouwsel.

een bootje, liefst een ranke Oostzaner jol en vaart daarmee tusschen de lage weiden hooilanden. Dit laatste heeft wel eenige voordeelen, want men beziet zijn omgeving nu eens uit een anderen gezichtshoek en men kan tot zelfs in de nauwste en ondiepste slootjes komen. In het laatste geval bereikt men de Twiske het snelst, door, na eenige vieze „lijkenslootjes” gepasseerd te zijn, een vrij breede vaart als b.v. de Roemersloot te nemen. De Twiske is hier een behoorlijk breed vaarwater, dat ook regelmatig voor zeilwedstrijden gebruikt wordt. Er staat een starttoren, die tegen een achtergrond van vuilverbranding en Centrale Noord van Amsterdam niet noemenswaard afsteekt.

De landen langs de Twiske vormen een wel zeer eigenaardig gebied. Een veenlandschap, dat in vele opzichten van de normale venen verschilt. Men treft er geen heldere veenplassen met hun begroeiing van waterlelies en gele plompen. Geen enkele berk of els is er te zien en men mist er vele kenmerkende veenplanten. De oorzaak

hiervan zal vermoedelijk wel zijn, het nog brakke water. De overstrooming van 1916 heeft in dit opzicht niet veel goed gedaan en de regelmatige aanwezigheid van het brakke Noordzeekanaalwater in de Zijkanalen, waarop deze streek spuit, helpen niet mee aan de verzoeting.

De begroeiing van de slooten en vaarten bestaat dan ook voornamelijk uit vederkruid en *Potamogeton pectinatus*, het „zwanenvoer”, dat wel de oorzaak zal zijn, dat hier 's winters nog al eens wilde zwanen worden waargenomen. Als randbegroeiing slechts het riet en de kleine lischdodde, verder wat waterreppe en het lepelblad. Geen wolfspoot of dergelijken. Bovendien kunnen ze geheel overgroeid zijn met „flap”, wat nu niet bepaald aangenaam is bij het roeien.

Foto J. E. Sluifers.

Fig. 3. Zwarte Stern broedt er op het land.

Het gedeelte aan den westkant van de Twiske bestaat voornamelijk uit de reeds eerder genoemde laag gelegen wei- en hooilanden. Vaak is ook daarvan nog bijna geen sprake; ze bestaan soms niet anders dan uit een paar smalle dijkjes, waartusschen eigenlijk dichtgeveende stukken sloot, dicht begroeid met veenmossen, waarop heel veel zonnedauw en verschillende biezensoorten. Daartusschen nog watervanel, wat waterpunge, blaartrekkende boterbloem en verder hier en daar de moeras-rolklaver en de egelboterbloem. De iets drogere dijkjes kunnen soms bedekt zijn met een weelde aan koekoeksbloemen, kruipende boterbloemen, met daartusschen nog weer verschillende muursoorten. De overheerschende grassoort, vooral op de nattere gedeelten is wel de geknikte vossenstaart. Een typische plant, die zijn voorkomen wel aan de overstrooming en zijn handhaving aan het brakke water te danken zal hebben, is de *Glaux maritima*, het melk-kruid, dat we op eenige landjes vonden.

Hier en daar, vooral dicht onder de huizen van Oostzaan en Landsmeer zijn een paar vuilstortingen. Jammer genoeg bij Landsmeer al een vrij groote, die ten zeerste detoneert in deze omgeving. We vonden op een dezer stortingen o.a. bilzenkruid en Rutheensche kamille. Men ziet dus, dat de flora niet door groote bijzonderheden opvalt, al heeft ze wel degelijk een eigen karakter.

De „Veen-braak” heeft echter zijn groote bekendheid te danken aan den bijzonderen vogelrijkdom, die, wat het zoo juist besproken gedeelte betreft, voornamelijk uit weidevogels en eenden bestaat. De talrijkheid is misschien iets minder dan in het Oostzijderveld, wat echter volkomen opweegt tegen de veel aardiger omgeving. Talloos zijn hier de paren kieviten, tureluurs en grutto's, wier paringsceremonieën men hier prachtig in het voorjaar kan gadeslaan. Vooral de grutto laat vaak genieten van zijn vinnige aanvallen op rustverstoorders en soortgenooten. Daarnaast broeden er vele vischdiefjes, wilde eenden, slob-eenden en wintertalingen; eens een pijlstaart. Waterhoenlegsels treft men bijna op ieder stuk land; zelfs nesten met dertien eieren werden aangetroffen. Eind Juni en Juli ziet men de jongen met de oude riethennen door de slooten trekken, al vallen velen als slachtoffer aan den bruinen kiekendief. Ook de meerkoet ontbreekt niet. Een hier ook in talrijke paren broedend vogeltje is het dodaarsje, waarvan men de aardige modderbouwsels, grootendeels van flap gemaakt, aan de slootkanten in het water vindt. Grappig is het, plotseling een dodaarsjeskop uit een flapveld te zien steken. Hun gerienkel is in het voorjaar overal te hooren.

Foto J. E. Sluiters.

Fig. 4. Moerasandijvie.

Broedt de zwarte stern meestal op drijvende nesten, hier echter, net als op Texel, op het land. Hoofdzakelijk in de dellen, d.z. de dichtgeveende slootjes en kommen, dus op de moerassige stukjes. Ze vormen kleine kolonies, die ieder jaar weer te vinden zijn, echter veelal op telkens andere plaatsen. Aldoor kan men deze felle visschertjes over de vaarten en slooten zien jagen, speurend naar kleine vischjes, af en toe biddend of vinnig stootend. Het „Veen” zonder deze vogeltjes zou geen „Veen” meer zijn.

Talrijke reigers hebben hier hun voedselterrein. Ze komen waarschijnlijk het meest

van de kolonie op Frankendaal. 's Avonds kan men ze bij het IJ steeds zien overtrekken. Een vogel, die, reeds eerder vermeld, geregeld is waar te nemen, is de lepel. Het zijn vermoedelijk meest boemelaars, die niet tot broeden zijn gekomen en die nu deze gebieden als hun voedseloord beschouwen. Of ze alleen van de kolonie uit het Naardermeer komen of dat er ook vogels van het Zwanenwater bij zijn, is niet geheel duidelijk. Het kan ook zijn, dat deze zwervers tusschen de kolonies heen en weer trekken. Het zou wel eens aardig kunnen zijn, als dit eens wat beter nagegaan werd.

Nog dient even genoemd de kleine meeuwenkolonie, waar echter duchtig de hand wordt aangehouden en het feit, dat in 1935 de steltkluut er broedde, vlak bij een kleine kolonie zwarte sterns.

Het gedeelte van het „Veen” ten Oosten van de Twiske, dus het stuk waar de Luie

Foto J. E. Sluimers.

Fig. 5. *Vegetatie van moerasandijvie.*

Dijk doorheen loopt, heeft een iets ander karakter. Het bestaat hoofdzakelijk uit rietmoerassen. Ook hier is van een bijzondere plantengroei geen sprake. De vervening is er al vrij ver gevorderd; het is bijna overal beloopbaar. Riet en het buitengewoon hoge rietgras vormen een voornaam deel van de begroeiing, waarbij dan het gewone optreden van watervanell en zonnedaauw. Typisch als veel en rijk bloeiende plant is de moerasrolklaver. Hier en daar vinden we wat haarmos en dopheide. Planten als valeriaan en poelruit staan er ook, maar niet eens veel, wel echter het fijne moeraswalstroo, dat overal rijk bloeit. Overigens treden ongeveer de zelfde planten op als in de dellen.

Ten Noorden van deze rietstukken liggen nog eenige weilanden met iets vastere bodem. Ze zijn aan den randen veel begroeid met bitterzoet. Op een paar van die weilanden vindt men een plant, die bij mijn weten in de omgeving van Amsterdam nergens anders voorkomt. Het is de *Senecio paluster*, de moerasandijvie, die met zijn forsche stengels en prachtige gele bloemen een schitterend gezicht oplevert. Eind

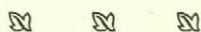
Juni is ze echter al bijna geheel uitgebloeid, maar de in een witpluizige massa veranderde bloemen blijven een even fraai gezicht.

Uit den aard der zaak treft men in die rietvelden een geheel ander vogelleven dan in de weilanden. Er zijn geen weidevogels, maar daarentegen juist meer de echte rietbewoners. De bruine kiekendief brengt er zijn jongen groot, enkele paren roerdompen broeden er en ook het woudaapje is er broedend geconstateerd. Dan verder het kleinere gedoe als snor, groote en kleine karekiet, rietgors, enz. Over het geheel genomen vormt het dus een aardig vogelterrein.

Er zou nog veel meer van dit gebied tusschen Oostzaan en Landsmeer te vertellen zijn, maar deze droge opsomming lijkt me toch wel voldoende om eenig inzicht te geven van de belangrijkheid van deze streek voor den Amsterdamschen natuurliefhebber. Het „Veen” wordt echter bedreigd. Snoode plannen worden er gemaakt om het in werkverschaffing te doen inpolderen. En heusch, het is zooals Dr. Jac. P. Thijsse zegt in de Juni-aflevering van „De Levende Natuur” op blz. 44, „... de omgeving van Amsterdam mag niets meer verliezen van haar heerlijk natuurschoon”. Gelukkig heeft „Natuurmonumenten”, als altijd waakzaam, een deel der rietvelden aangekocht, doch dit vormt slechts een klein onderdeel van het prachtige geheel. En het geldt hier dan ook weer: „Helpt de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten bij haar prachtig werk”.

J. E. SLUITERS.

Amsterdam, Juni 1937.

ENKELE NIEUWE BIJEN EN WESPEN VOOR DE NEDERLANDSCHE FAUNA.

Dat er op het gebied van de Hymenoptera aculeata, de bijen en wespen, nog heel wat te doen valt, blijkt onder andere wel uit het feit, dat we van de biologie van vele soorten nog maar weinig weten. Zelfs van het aantal der soorten, welke in ons land voorkomen, zijn wij betrekkelijk slecht op de hoogte.

Wel heeft de heer Bouwman in „De Levende Natuur” prachtig werk geleverd met zijn determineertabellen voor de metsel- en behangersbijtjes, alsmede de graafwespen, maar de gegevens betreffende de verspreiding zijn thans verouderd en onvolledig geworden.

Ook de bewerking van de Nederlandsche *Andrena*'s (J. van der Vecht, Fauna van Nederland Afl. IV, Hymenoptera Anthophila (Q, XIIIIm) A. *Andrena*) zou, wat het voorkomen hier te lande van de verschillende soorten betreft, weer aangevuld moeten worden.

Zoo kunnen wij bijvoorbeeld *Andrena lathyri* Alf. noemen, welke in 1932 voor het eerst te Borgharen werd gevangen en waarvan sindsdien al verscheidene exemplaren in Zuid-Limburg zijn gevonden.